

Deák András György – Háda Béla – Tólas Péter¹: A Sanghaji Együttműködési Szervezet 2025 szeptemberi tiencsini csúcstalálkozójáról

Vezetői összefoglaló

- A Sanghaji Együttműködési Szervezet tiencsini csúcstalálkozója az orosz, kínai és indiai felek szimbolikus gesztusokban gazdag kommunikációját a kommentátorok többnyire jelentősen túlértékelték.
- Oroszország Kínával szembeni alárendeltségének jelei tovább szaporodtak.
- India és Kína közeledése valójában nem az amerikai vámpolitika eredménye, azt régebben készítették elő.
- Oroszország politikai nyereséget könyvelhetett el, de a gyakorlati eredményeket illetően többnyire a jövőre vonatkozó ígérek születtek.
- India demonstrálta stratégiai önállóságát, ám a problémáinak megoldását illetően szintén nem ért el áttörést. Peking fensőbbiségét kettejük viszonyában pedig nem fogadhatja el.
- Kína az átalakuló globális rend vezető erejének szerepében tűnt fel. Hangsúlyozott üzeneteiben olyan hívószavak és értékelemek is szerepeltek – multilateralizmus, nemzetközi kereskedelem-politikai rend iránti igény, liberalizált világkereskedelem –, amelyek eredetileg nyugati koncepciókat tükröztek.
- Az elemzők egyöntetű véleménye szerint Tienccsinben Hszi Csin-ping kínai elnök nem csupán szokatlan egyértelműséggel jelezte, hogy Kína vezető szerepet kíván betölteni egy új nemzetközi rend kialakításában, de bebizonyította azt is, hogy képes számos országot és nemzetközi szervezetet összehívni egy ambiciózus és nyugati szemmel provokatív vízió támogatására.
- Miközben a találkozó egyértelműen globális üzenetet közvetített, túlzásnak tűnik vízvázslónak tekinteni a nagyhatalmak egymáshoz való viszonyában, vagy a globális rend formálódásának tekintetében.

A legtöbb megfigyelő egyetért abban, hogy a Sanghaji Együttműködési Szervezetnek (*Shanghai Cooperation Organization – SCO*) tiencsini csúcstalálkozója (2025. augusztus 31. – szeptember 1.) egy az Egyesült Államokkal és szövetségeseivel szembeni politikai demonstráció volt, a szervezet pedig a Kínai Népköztársaság superhatalmi törekvéseinek platformjaként mutatkozott meg. Abban már megoszlanak a vélemények, hogy az SCO szimbolikus tiencsini felértékelődése elsősorban kinek volt köszönhető: a Hszi Csin-ping vezette Kínának, amely vitathatatlanul ügyesen használja ki az amerikai adminisztrációval szembeni növekvő nemzetközi elégedetlenséget; a Vlagyimir Putyin vezette Oroszországi Föderációnak, amely a kínai–orosz politikai és gazdasági együttműködés elmélyítését remélve az ideai találkozon retorikailag teljes mértékben támogatta Peking elképzelését a világrend újjáépítéséről, sőt gyakorlatilag elismerte Kína vezető szerepét a „Globális Dél” országai felett is; vagy a találkozón jelen sem lévő Donald Trumpnak, akinek elnöksége alig több mint fél éve alatt látszólag sikerült még Indiát is Kína karjaiba üldöznie. Nincs egyetértés a tiencsini csúcs helyiértékének meghatározása kapcsán sem: míg a kommentátorok egy része a világrend-változás egyfajta mérőköveként igyekszik bemutatni, mások úgy vélik, hogy Kína Tienccsin után sem rendelkezik a globális vezetéshez szükséges tulajdonságokkal és képességekkel, a többiekről nem is beszélve.

Elemzésünkben néhány olyan vonásra és fejleményre igyekszünk rávilágítani a főszereplő hatalmak – Kína, India és Oroszország – vonatkozásában, amelyek segítenek árnyaltabb válaszokat adni a fenti kérdésekre.

¹ Deák András György (deak.andras.gyorgy@uni-nke.hu), Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) és Tólas Péter (talas.peter@uni-nke.hu) az NKE JLI Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának kutatói.

A Sanghaji Együttműködési Szervezet szerepéről – röviden

A Sanghaji Együttműködési Szervezet hivatalosan 2001. június 15-én alakult meg, előtörténetéhez azonban szorosan hozzátartozik a Szovjetunió felbomlását kísérő biztonságpolitikai helyzet, amely a Kínai Népköztársaságot arra ösztönözte, hogy párbeszédet kezdjen a vele szomszédossá váló utódállamokkal. Ennek szellemében született 1996-ban a Sanghaji Ötök, azaz Oroszország, Kína, Kazahsztán, Tádzsikisztán és Kirgizisztán együttműködése, melynek céljai között az elsődlegesnek tekintett, főként a határtérségek helyzetét érintő biztonsági párbeszéd mellett már megjelent a regionális együttműködés egyéb formáinak támogatása is. Üzbegisztánnal kiegészülve ez a csoport alakította meg az SCO-t, amelyet a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus jelenségeivel szemben folytatott, a korábbinál hatékonyabb együttműködés platformjának szántak.² Kína részéről ez akkor mérföldkőnek számító döntés volt, mivel addig nem volt tagja jelentősebb regionális együttműködésnek.

Még 2001. szeptemberében az Almatyban lezajlott kormányfői találkozón a regionális gazdasági együttműködés fejlesztéséről szóló egyetértési nyilatkozatot is aláírták.³ A gazdasági és kulturális területek a kooperáció továbbfejlesztésének logikus irányai voltak, és a tagállamok részéről lehetett is tapasztalni hajlandóságot arra, hogy többé formálják a szervezetet, mint a biztonsági párbeszéd nem túl erős profilú fóruma. 2002. június 7-én az államfők szentpétervári csúcstalálkozóján fogadták el a Sanghaji Együttműködési Szervezet alapokmányát, amelyben az ENSZ alapokmánya szerint működő regionális nemzetközi szervezetként határozta meg önmagát. A dokumentum rögzítette továbbá az SCO szervezeti felépítését, alapvető célkitűzéseit és politikai elveit is.⁴ Ezek alapján egy kormányközi szervezet rajzolódik ki, amelynek döntései konszenzussal születnek. Történetében 2017 számít a legfontosabb mérföldkőnek eddig, ekkor csatlakozott az alapító hatokhoz India és Pakisztán, majd 2023-ban Irán, 2024-ben pedig Belarusz lépett a tagállamok sorába. A 10 tagállam mellett 2025-ben az SCO-nak összesen 17 társult állama is van, amelyeket idén szeptember 1-től egységesen partnerekként határoznak meg. A szervezet csúcstalálkozóira évente kerül sor. A 2025. augusztus 31. és szeptember 1. között lezajlott tiencsini esemény a 25. ilyen találkozó volt.

A születése óta eltelt több, mint 20 évben a különböző publicisztikák már sokféle jövőt jósoltak a Sanghaji Együttműködési Szervezetnek. Voltak, akik az EBESZ ázsiai megfelelőjeként, mások egy ázsiai anti-NATO kezdeményeként, megint mások pedig a világrend átalakulását kikényszerítő, a Nyugat hanyatlását előmozdító hatalmak koalíciójaként mutatták be. Elemzésünknek nem lehet célja megjósolni a szervezet jövőjét, érdemesnek tűnik azonban néhány sajátosságára felhívni a figyelmet, mielőtt rátérünk a három vezető hatalom tiencsini csúcson mutatott viselkedésének hátterére.

Ezek közül az első, hogy az SCO szervezeti fejlődését eleinte nagyban áthatotta az orosz–kínai hatalmi egyensúly igénye. Ez még a 2017. évi bővítésnél is megfigyelhető volt, hiszen két, egymással nyíltan ellenséges ország felvételére került sor, amelyek közül Pakisztán kínai, míg India orosz katonai partnernek számít. Moszkva a szervezet létrehozásakor igyekezett szélesebb kereteket adni az orosz–kínai együttműködésnek, lehetőleg nyugati/nyugatbarát tényezők kizárásával. Egyúttal Peking közép-ázsiai jelenlétét is multilaterálisabb keretbe foglalták volna. A valóság azonban egyre kevésbé tükrözi ezt az egyensúlyt, Kína Közép-Ázsiában is lassan befolyásosabb hatalmi tényező lesz Oroszországnál. India felvételével pedig egy olyan állam került be az együttműködésbe, amelytől hagyományos stratégiai autonómiája alapján szuverén véleményalkotói szerepet várhatunk. Emellett az Amerikai Egyesült Államokkal is szoros partneri viszonyt ápol. Ettől kezdve az SCO-t nem lehetett már úgy értelmezni, mint az orosz és kínai hatalmi befolyás alatt álló országok közösségét, ami a döntéshozatalt is bonyolultabbá tette.

Ehhez szorosan kapcsolódik, hogy a déli tagállamok (Irán, Pakisztán és India) felvételével komoly, területi és etnikai dimenziókkal is bíró államközi konfliktusok kerültek be a szervezetbe. Ezek mellett indiai–kínai relációban a nagyhatalmi építkezésükhöz kapcsolódó stratégiai érdekek hosszú távú ütközése is széles körben ismert volt. Tekintettel a konszenzusos döntéshozatalra, ez alkalmilag éppúgy magában hordozza a szervezet bénulásának, mint a látványos felértékelődésének lehetőségét. India, mint harmadik

² Shanghai Cooperation Organisation. Ministry of Foreign Affairs – Turkey Forrás: www.mfa.gov.tr [online: 2025.09. 03.].

³ NAGY László: A Sanghaji Együttműködési Szervezet geopolitikai és geostratégiai jelentősége. Nemzet és Biztonság, 2013/3-4. 143-169.

⁴ SZABÓ Márk: A Sanghaji Együttműködési Szervezet. In: SZÁLKAI Kinga- BARANYI Tamás Péter – SZARKA E. Luca (szerk.): Biztonságpolitikai Corvinák II. AJTK, Budapest, 2019. 133-142. 135.

számú hatalmi tényező részéről pedig egy újabb diplomáciai fórumot nyit meg, amelyen demonstrálhatja önálló hatalmi szerepét.

A mostani tiencsini csúcstól ugyanakkor főleg Peking tette kiemelt eseményé. Az SCO éves csúcstalálkozója nem feltétlenül látványos diplomáciai rendezvények. Ehhez képest a mostani alkalmat Peking hozzárendelte a második világháború ázsiai befejezésének 80. évfordulójához. A napirendet egyértelműen globálissá formálták, Hszi Csin-ping elnök megnyitóbeszédében a Globális Kormányzási Kezdeményezés köré építette mondandóját és az együttműködés regionális aspektusairól csak a múltat felidézve beszélt.⁵ Érdeemes megemlíteni, hogy a szervezet tagsága és együttműködési programja is bizonyos mértékű átfedést mutat a BRICS csoporttal. Az idej, igencsak kevésbé érdekes brazil BRICS-csúcs is részben azzal magyarázható, hogy Kína inkább saját SCO csúcstalálkozója iránt fordította a nemzetközi figyelmet.

Végezetül, mint minden hasonló szervezetről, úgy az SCO-ról is elmondhatjuk, hogy – a fent leírtakból is következően – pusztán létezésével és működésével is képes rendeltetésén túlmutató szerepet betölteni azáltal, hogy a tagállamok legfelsőbb szintű egyeztetésére biztosít rendszeres fórumot, ahol az egymással feszült viszonyba került országok vezetői arcvesztés nélkül kereshetik a megegyezés lehetőségét. A tiencsini csúcstalálkozón is ennek láthattuk példáját indiai–kínai relációban, ami jól illeszkedett az SCO ázsiai biztonsági párbeszédet és stabilitást előmozdító küldetéséhez.

A tiencsini csúcs – Kína szimbolikus kiemelkedése

A résztvevők számát tekintve a Sanghaji Együttműködési Szervezet történetének a tiencsini csúcs volt az eddigi legnagyobb rendezvénye. A kínai vezetés több mint 20 nem nyugati ország, illetve 10 nemzetközi szervezet vezetőjét látta vendégül Tiencsinben, amely – Peking, Sanghaj és Csunking mellett – a Kínai Népköztársaság négy tartományi jogú városának egyike.⁶ Az idej csúcstalálkozó nemzetközi visszhangját jelentősen erősítette, hogy résztvevői közül sokan megjelentek a második világháború lezárásának 80. évfordulója alkalmából 2025. szeptember 3-án megrendezett pekingi díszszemlén is, melynek az elemzők egy része szerint fontos szimbolikus szerepe volt a világháború és azt követő világrend orosz–kínai újraértelmezésében, illetve a jelenlegi nemzetközi rend szimbolikus megkérdőjelezésében is.⁷ A résztvevők szempontjából emellett kulcsfontosságúak voltak a csúcstalálkozóhoz kapcsolódó kétoldalú megbeszélések. Nem véletlen, hogy az orosz állami hírcsatornák például elsősorban a több mint 20 orosz–kínai kétoldalú megállapodásra helyezték a hangsúlyt a Vlagyimir Putyin látogatásáról szóló tudósításaikban.⁸

A Sanghaji Együttműködési Szervezet 25. csúcstalálkozásán⁹ 24 dokumentumot fogadtak el a szervezet tagállamainak vezetői. Ezek közül a Tiencsini nyilatkozatot, a SCO 2035-ig tartó fejlesztési stratégiáját, a tagállamoknak a 2026–2030 közötti időszakra vonatkozó együttműködési programját a szélsőséges ideológiák elleni küzdelemben, a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó energiaügyi együttműködés fejlesztési stratégiájának ütemtervét, az államfőknek a második világháború végének és az ENSZ megalakulásának 80. évfordulója alkalmából kiadott nyilatkozatát, továbbá a digitális gazdaság területén folytatott együttműködés megerősítéséről, a fenntartható energiafejlesztésről, a „zöld” ipar területén folytatott együttműködésről, a mesterséges intelligencia területén folytatott együttműködés elmélyítéséről, a multilaterális

⁵ Full text of Xi Jinping's speech at the "Shanghai Cooperation Organization Plus" Meeting, Forrás: www.scochina2025.org.cn [online: 2025.09.03.].

⁶ Christopher BODEEN: [SCO summit could challenge US dominance and lend weight to China's vision of a multipolar world](#). AP News, 2025.09.01. Forrás: apnews.com [online: 2025.09.06.].

⁷ Kainan GAO – Margaret M. PEARSON: [Military parades and memory wars: China and Russia commemorate history to reimagine international order](#). Brookings, 2025.08.27. Forrás: brookings.edu [online: 2025.09.06.]; Chun Han Wong: [Xi Revisits WWII to Boost China in Great-Power Rivalry With U.S.](#) Wall Street Journal, 2025.09.01. Forrás: wsj.com [online: 2025.09.06.]; [A 'battle for history'? Papers react to China's victory parade](#). France24, 2025.09.03. Forrás: france24.com [online: 2025.09.06.]; Virginia LEE: [Western commentary on Beijing parade is sheer hypocrisy](#). China Daily, 2025.09.03. Forrás: chinadailyasia.com [online: 2025.09.06.]; Ben BLANCHARD: [On China's parade day, Taiwan says it does not mark peace with gun barrel](#). Reuters, 2025.09.03. Forrás: reuters.com [online: 2025.09.06.]; Amy HAWKINS – Andrew ROTH – Helen DAVIDSON: [Xi, Putin, Kim and the optics of a new world order](#). The Guardian, 2025.09.03., Forrás: theguardian.com [online: 2025.09.06.]; DENG Yuwen: [Tiananmen's message: China reclaims war history, reshapes future order](#). Think China, 2025.09.03. Forrás: thinkchina.sg [online: 2025.09.06.].

⁸ Сергей БОБЫЛЕВ: [КНР и Россия подписали более 20 документов о сотрудничестве](#). ТАСС, 2025.09.02. Forrás: tass.ru [online: 2025.09.06.]; [Россия и Китай подписали более двадцати совместных документов](#). РИА Новости, 2025.09.02. Forrás: ria.ru [online: 2025.09.06.].

⁹ [25th Council of Heads of SCO Member States and the SCO plus in Tianjin](#). The Shanghai Cooperation Organization, 2025.09.01. Forrás: sectsco.org [online: 2025.09.06.].

kereskedelmi rendszer támogatásáról, a világ kábítószer-problémájának hatékony kezeléséről és leküzdéséről, illetve a tudományos, technológiai és innovációs együttműködés megerősítéséről szóló tematikus nyilatkozatokat érdemes megemlíteni.¹⁰

Emellett a tagállamok vezetői szerződéseket írtak alá az SCO Kábítószer-ellenes Központjának felállításáról Dusanbében, illetve az SCO Biztonsági Kihívások és Fenyegetések Elleni Küzdelem Univerzális Központjának felállításáról Taskentben.¹¹ A kínai külügyminisztérium ugyanakkor négy „biztonsági központ” megnyitására is beszámolt (a fenti kettőhöz hozzáadva egy Információbiztonsági Központot és a Transznacionális Szervezett Bűnözés Elleni Küzdelem Központját).¹² A SCO honlapján közzétett szerződések között csak kettő szerepel; a másik kettőről szóló megállapodást nem tették közzé aláírt kormányközi megállapodások között a titkárság listáján. Hasonló a helyzet egy Stratégiai Biztonsági Kutatóközpont létrehozásával kapcsolatban, amelyet csak a Tienccsini Deklaráció említ meg, mint tudomásul vett javaslatot, de nem kapcsolódik hozzá megállapodás.¹³

Külön említést érdemel az SCO Fejlesztési Bank létrehozásáról szóló döntés,¹⁴ amely a kínai vezetés szerint új lehetőséget biztosítana a nagyszabású projektek finanszírozásához, s amit a csúcstalálkozó gazdasági ügyekben hozott egyik legjelentősebb döntésének tekint az elemzők egy része,¹⁵ illetve a kínai vezetés azon vállalása, hogy (a korábban ez évre bejelentett 2 milliárd jüan értékű támogatás mellett) 10 milliárd jüan hitelt biztosít a SCO bankközi konzorcium és a fejlesztési bank kezdeményezéseire az elkövetkezendő három évben, hogy ösztönözze a SCO-n belüli finanszírozást és pénzügyi infrastruktúra fejlesztést.¹⁶ Fontos ugyanakkor jelezni, hogy bár a nyilatkozat rögzíti a döntést egy SCO Fejlesztési Bank létrehozásáról, arészleteket még ki kell dolgozni, és konkrét kezdési dátumot sem határoztak meg a vezetők.¹⁷ Ami a kínai támogatást és kölcsönöket illeti, a *Reuters Breakingviews* elemzője szerint a SCO Interbank Consortiumon keresztül folyósított hitelek elsősorban arra kívánják ösztönözni a régiót, hogy több regionális energia- és infrastrukturális ügyletet bonyolítson le jüanban, megteremtve ezzel az alapot egy (a petrodollárhoz hasonló) „elektro-jüan” ökoszisztéma kialakulásához Közép-Ázsia gyorsan növekvő megújulóenergia-iparában. Ami a cikk szerzője szerint fejlesztési finanszírozásba csomagolt valutadiplomácia.¹⁸ A *GZERO Media* elsősorban a felajánlott összeg méretét tartja felettébb szimbolikusnak.¹⁹ A 10 milliárd jüan kölcsön +2 milliárd jüan támogatás hasznos jelzés, de igen kis összeg például Kína 2025 első félévére az Övezet és Út Kezdeményezésre (BRI) tervezett 125 milliárd dolláros kiadásaihoz képest. Vagyis

¹⁰ Перечень документов, подписанных в ходе заседания Совета глав государств-членов Шанхайской организации сотрудничества. Шанхайская организация сотрудничества, 2025. 09. 01. Forrás: sectsco.org [online: 2029. 09. 06.]

¹¹ Страны ШОС договорились об Универсальном центре по противодействию угрозам. ТАСС, 2025. 09. 02. Forrás: tass.ru [online: 2029. 09. 06.]; Стратегию развития ШОС до 2035 года утвердили на саммите в Тяньцзине. БЕЛТА, 2025. 09. 02. Forrás: belta.by [online: 2029. 09. 06.]

¹² Wang Yi Introduces Eight Major Outcomes of the SCO Tianjin Summit. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2025. 09. 01. Forrás: fmprc.gov.cn [online: 2029. 09. 06.]

¹³ Full Text: Tianjin Declaration of the Council of Heads of State of the Shanghai Cooperation Organization. Istituto di Diritto Cinese, 2025. 09. 02. Forrás: dirittocinese.com [online: 2029. 09. 06.]; Тяньцзиньская декларация совета глав государств-членов шанхайской организации сотрудничества. 4. p. Шанхайская организация сотрудничества, 2025. 09. 01. Forrás: sectsco.org [online: 2029. 09. 06.]

¹⁴ Full Text: Tianjin Declaration of the Council of Heads of State of the Shanghai Cooperation Organization. Istituto di Diritto Cinese, 2025. 09. 02. Forrás: dirittocinese.com [online: 2029. 09. 06.]; URIN.N: Documents Signed as Outcome of 2025 Tianjin SCO Summit. Montsame, 2025. 09. 02. Forrás: montsame.mn [online: 2029. 09. 06.]; China, Russia pledge new global order at Shanghai Cooperation summit. Al-Jazeera, 2025. 09. 02. Forrás: aljazeera.com [online: 2029. 09. 06.]; На саммите в Тяньцзине учредили Банк развития ШОС. RBK, 2025. 09. 01. Forrás: rbc.ru [online: 2029. 09. 06.]

¹⁵ Henrietta LEVIN: China Showcases Global Ambitions at Shanghai Cooperation Organization Summit. CSIS, 2025. 09. 03. Forrás: csis.org [online: 2029. 09. 06.]; Ka Sing CHAN: Central Asia electro-yuan can be Xi's summit win. Reuters, 2025. 09. 03. Forrás: reuters.com [online: 2029. 09. 06.]; Как Китай сделал ставку на ШОС в противостоянии с Вашингтоном. RBK, 2025. 09. 01. Forrás: rbc.ru [online: 2029. 09. 06.]; URIN.N: Documents Signed as Outcome of 2025 Tianjin SCO Summit. Montsame, 2025. 09. 02. Forrás: montsame.mn [online: 2029. 09. 06.]; Как Китай сделал ставку на ШОС в противостоянии с Вашингтоном. RBK, 2025. 09. 01. Forrás: rbc.ru [online: 2029. 09. 06.]; China, Russia pledge new global order at Shanghai Cooperation summit. Al-Jazeera, 2025. 09. 02. Forrás: aljazeera.com [online: 2029. 09. 06.]

¹⁶ Staying True to SCO Founding Mission And Ushering in a Better Future. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2025. 09. 01. Forrás: fmprc.gov.cn [online: 2029. 09. 06.];

¹⁷ Замгенсека: концепция Банка развития ШОС находится в проработке. ТАСС, 2025. 09. 06. Forrás: tass.ru [online: 2029. 09. 06.]; Концепция Банка развития ШОС находится в проработке. Коммерсантъ, 2025. 09. 06. Forrás: kommersant.ru [online: 2029. 09. 06.]

¹⁸ Ka Sing CHAN: Central Asia electro-yuan can be Xi's summit win. Reuters, 2025. 09. 03. Forrás: reuters.com [online: 2029. 09. 06.]

¹⁹ Tasha KHEIRIDDIN: China's plans for the new world order. GZERO, 2025. 09. 02. Forrás: gzeromedia.com [online: 2029. 09. 06.]

Hszi Csin-ping ígérete az SCO pénzügyi ágazatának is csupán a szimbolikus erejét mutatja – politikailag jelentős, pénzügyileg azonban korlátozott –, hacsak nem követik további részletek, teszi hozzá a szerző. A nagy hírportálok Hszi „globális déli” kezdeményezésének bizonyítékaként kezelik a felajánlást – egy alternatív finanszírozási útként, amely kevésbé dollárközpontú és Kínának barátságos intézményekbe ágyazódik (jelenleg bankközi konzorcium, később fejlesztési bank).²⁰

Mindezek ellenére az elemzők egyöntetű véleménye szerint Tienccsinben Hszi Csin-ping kínai elnök nem csupán szokatlan egyértelműséggel jelezte, hogy Kína vezető szerepet kíván betölteni egy új nemzetközi rend kialakításában – ezt jelentette be ugyanis az új (sorrendben a negyedik) Globális Kormányzási Kezdeményezésében a szeptember 1-jei „SCO Plus” találkozón –, de bebizonyította azt is, hogy képes számos országot és nemzetközi szervezetet összehívni egy ambiciózus és nyugati szemmel provokatív vízió támogatására.²¹

India: új problémák nyugaton, régiek keleten

Az SCO csúcson a három vezető hatalom közül Oroszország és Kína várható magatartását illetően kevés meglepetésre számíthattak a megfigyelők. Sokkal nagyobb érdeklődés övezte India kormányfőjének viselkedését, ennek oka pedig az erős közös stratégiai érdekektől vezérelt amerikai–indiai viszony feszültebbé válása volt Donald Trump elnök vámpolitikája miatt. Amellett, hogy az Egyesült Államok hosszú évekig Újdelhi első számú külkereskedelmi partnere volt (az indiai export körülbelül 18%-a irányult az Egyesült Államokba tavaly),²² igen komoly egyensúlytalanság jellemezte a kétoldalú áruforgalmat a dél-ázsiai ország javára. Ez már az első Trump-kormányzat idején is vitatéma volt a felek között, akkor azonban Újdelhi még el tudta kerülni a komolyabb megrázkódtatást a kereskedelmi kapcsolatokban. Az orosz–ukrán háború 2022. februári eszkalációja nyomán viszont egyre több kritika érte az indiai–orosz gazdasági kapcsolatokat és a katonai együttműködést. Tekintettel a nyugati szankciók céljaira, különösen sérelmes volt az orosz kőolaj és kőszén gyorsan növekvő indiai importja, amelyet a kedvező árral magyarázott a dél-ázsiai ország kormánya. Sokáig úgy tűnt, hogy az Egyesült Államok a zavartalan (főként Kínával szembeni) stratégiai együttműködés érdekében kész efelett napirendre térni, mígnem – mint ismert – Donald Trump kormányzata 2025 augusztus elején 25%-os (az összes többletvám-terhelést 50%-ra emelő) büntetővámokat helyezett kilátásba augusztus 27-i hatállyal Indiával szemben arra hivatkozva, hogy az indiai vásárlások az Oroszország Ukrajna elleni háborúját finanszírozzák.²³

Érdemes megjegyezni ennek kontextusához, hogy 2024-ben a kétoldalú áruforgalom összértéke 128,9 milliárd dollár volt, melyen belül több, mint 45,8 milliárd dollárnyi indiai aktívum keletkezett.²⁴ Utóbbi nem csak azért érdekes, mert erős kritika tárgyává vált a 2025-ben hivatalba lépett amerikai kormány részéről, hanem mert India számára a nyugati államokkal (USA, EU) folytatott külkereskedelmen keletkezik a legjelentősebb többlet, míg – mint látni fogjuk – az orosz és kínai kereskedelmi kapcsolatai erősen deficiteseek. Minthogy az amerikai lépés indiai gazdaságra gyakorolt hatásairól csak becslések voltak szeptember legelején, egyezség pedig még nem körvonalazódott, leginkább arra terelődött a figyelem, hogy India miként kívánja javítani politikai pozícióját Washingtonnal szemben. Magától értetődően az indiai–kínai párbeszéd alakulását is ennek szemüvegén keresztül értelmezték sokan.

Az indiai–kínai viszony történelmi traumatizáltságát itt nem érdemes részletezni, fontos azonban emlékeztetni arra, hogy a két állam 1947-től rendezetlen közös határa mentén többször alakult ki fegyveres összetűzés, ezek legutóbbi példáját pedig a 2020-2021 során lezajlott összecsapás-sorozat adta, amely a máig bizonytalan számú halálos áldozata mellett a két atomhatalom erőteljes katonai felkészülését eredményezte a határtérségben. Miután Narendra Modi miniszterelnök képviselte Újdelhit a találkozón, rendre

²⁰ Laurie CHEN – Mei Mei CHU: [China's Xi pushes a new global order, flanked by leaders of Russia and India](#). Reuters, 2025. 09. 01. Forrás: reuters.com [online: 2025. 09. 06.]; Huizhong WU: [China's Xi seeks expanded role for Shanghai Cooperation Organization at Tianjin summit](#). AP News, 2025. 09. 02. Forrás: apnews.com

²¹ Henrietta LEVIN: [China Showcases Global Ambitions at Shanghai Cooperation Organization Summit](#). CSIS, 2025. 09. 03. Forrás: csis.org [online: 2025. 09. 06.]

²² Nikhil INAMDAR: [India has 20 days to avoid 50% Trump tariffs - what are its options?](#) BBC News, 2025. 08. 07. Forrás: www.bbc.com [online: 2025. 09. 03.].

²³ Cherylann MOLLAN: [India will buy oil from where it gets 'the best deal' - envoy to Russia](#). BBC News, 2025. 08. 25. Forrás: www.bbc.com [online: 2025. 09. 03.].

²⁴ [India](#). Office of the United States Trade Representative, Forrás: ustr.gov [online: 2025. 09. 04.].

felmerült a híradásokban, hogy hét éve nem járt hazája északkeleti szomszédjánál,²⁵ ezért az esemény különleges figyelmet érdemel. Ezt önmagában meg is erősíthetjük, azokkal a kiegészítésekkel, hogy egyrészt a hosszú szünet az állami csúcsvezetők találkozóit illetően – szorosan kapcsolódva a határfeszültségek mélyülő periódusaihoz – a múltban sem volt példa nélküli az indiai–kínai kapcsolatokban,²⁶ másrészt pedig, hogy ezeknek előbb-utóbb törvényszerűen vége szakad, az SCO csúcstalálkozója pedig rendeltetésénél fogva is tökéletes alkalom erre. Anélkül, hogy állást foglalnánk az Egyesült Államok vámpolitikájának stratégiai megalapozottságáról vagy elhibázottságáról, érdemes észben tartani, hogy az enyhülés felé tett lépések a közeljövőben mindenképpen várhatóak voltak, ezek szükségességéről az indiai kormányfő már 2024 tavaszán beszélt,²⁷ s minden jel szerint kínai útját is hosszabb ideje tervezték, amit Jaishankar külügyminiszter 2025 júliusi pekingi látogatása is valószínűvé tett.²⁸ Még 2024 októberében megkötötte a két fél a megállapodást a határmenti feszültség csökkentéséről a BRICS kazanyi csúcstalálkozóján, ahol Modi és Hszi Csin-ping kínai elnök már tárgyalta egymással.²⁹ A 2025. évi SCO csúcstalálkozón a két vezető az elindított folyamat továbbvitelét ígérte. A területi igényeiket mindketten fenntartják, de megállapodtak egy szakértői csoport felállításában, hogy legalább a kevésbé vitatott zónák esetében közelebb kerüljenek a határ végleges kijelöléséhez. Mindezek fontos gesztusok, de természetesen nem oldják fel a feszültségeket a felek között. Ez utóbbiakhoz pedig Kína sajátos pakisztáni szerepe is hozzátartozik. Információk szerint ugyanis a kínai támogatás nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a 2025 májusában lezajlott összeadások alkalmával a pakisztáni fegyveres erők érezhető veszteségeket okoztak az indiai légierőnek.³⁰ Kína emellett a két állam vízmegosztással kapcsolatos vitáiba is közvetetten beavatkozik, amikor Északkelet-India vízellátásának csökkenését helyezi kilátásba a Brahmaputrán tervezett duzzasztóművel.³¹

A biztonságpolitikai témákon túl gazdasági ügyek is terhelik az indiai–kínai viszonyt. A 2023-2024-es pénzügyi évben az indiai–kínai kereskedelem 118,4 milliárd dollár értékű összfordalmat ért el, erősen megközelítve az amerikai–indiai kereskedelem volumenét.³² Egyúttal az indiai importnak már több, mint 15%-a érkezett Kínából. A régóta húzódó probléma, hogy a kétoldalú kereskedelem jelentős kínai aktívummal zajlik (ez a 2023-2024-es pénzügyi évben több, mint 85 milliárd dollár volt), s mivel makacsul fennáll, egyre jobban aggasztja Újdelhit. A 2024-2025-ös pénzügyi év már több mint 99 milliárd dolláros indiai deficittel zárult, ami ugyan nem a legmagasabb érték az utóbbi években,³³ de egyrészt az egyensúly javítására irányuló indiai erőfeszítések dacára alig marad el tőle, másrészt azt is jelzi, hogy az intenzív értéknövekedés mellett sem változik érdemben a kétoldalú kereskedelem struktúrája. Ez utóbbi különösen aggasztó az indiai fél számára, miután bizonyos termékekből (antibiotikumok, napelemek, akkumulátorok, laptopok stb.) a behozatal túlnyomó részét a kínai források biztosítják, ezáltal az indiai gazdaság érintett szegmenseinek működésében Kína elvileg előidézhet ideiglenes anomáliákat az ellátási láncok megszakításával.³⁴ India belső szabályozási, illetve iparpolitikai eszközök alkalmazásával igyekszik enyhíteni a kínai függésen, a folyamat azonban csak hosszú távon hozhat eredményt. Újdelhi kereskedelmi deficit lefარგására vonatkozó kezdeményezései ugyanakkor eddig nem találtak eléggé együttműködő fogadtatásra Pekingben. Ilyen helyzetben érte az indiai külkereskedelmet az Egyesült Államok 50%-os vámtarifák életbe léptetéséről szóló fenyegetése. India és Kína a tiencsini csúcstalálkozón megállapodott a határmenti

²⁵ Elizabeth ROCHE: [India at the SCO Summit: One Platform, Multiple Messages](#). The Diplomat, 2025. 09. 02. Forrás: thediplomat.com [online: 2025. 09. 03.].

²⁶ Ld. pl.: HÁDA Béla: India és Kína kapcsolata. In: GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina (szerk.): Kína – a Középső Birodalom. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, Bp., 2024. 300-329.

²⁷ [In Newsweek interview, PM Modi speaks on India-China border dispute: 'We need to urgently address...'](#) Hindustan Times, 2024. 04. 10. Forrás: www.hindustantimes.com [online: 2025. 09. 03.].

²⁸ [EAM's visit to China and meeting with Chinese Foreign Minister](#). Ministry of External Affairs – Government of India, 2025. 07. 14. Forrás: www.mea.gov.in [online: 2025. 09. 04.].

²⁹ Chietigj BAJPAEE: [Modi's SCO summit visit shows China and India want to reset relations. But the 'Dragon-Elephant Tango' will be tough](#). Chatham House, Forrás: www.chathamhouse.org [online: 2025. 09. 03.].

³⁰ Umair JAMAL: [How the India-Pakistan Clashes Revealed China's Strategic Commitment to Islamabad](#). The Diplomat, 2025. 05. 29. Forrás: thediplomat.com [online: 2025. 09. 04.].

³¹ Divya A.: [Explained: China's mega dam on Brahmaputra & concerns in India](#). The Indian Express, 2025. 07. 28. Forrás: india-express.com [online: 2025. 09. 04.] és David STANWAY: [Why China's neighbours are worried about its new mega-dam project](#). Reuters, 2025. 07. 22. Forrás: www.reuters.com [online: 2025. 09. 04.].

³² [India China Trade](#). IBEF, 2025. 02. Forrás: www.ibef.org [online: 2025. 09. 04.].

³³ [India-China Trade Gap: Deficit widens to \\$99.2 billion in 2024-25; how New Delhi plans to reduce dependence](#). The Times of India, 2025. 08. 30. Forrás: timesofindia.indiatimes.com [online: 2025. 09. 03.].

³⁴ Uo.

kereskedelem és a két ország közvetlen légiközlekedési kapcsolatainak újraindításában. Emellett bejelentették, hogy kiemelt figyelmet fordítanak a kínai befektetések lehetőségére az indiai elektromosjármű-iparban, Peking pedig ígéretet tett a ritkaföldfémek akadálytalan szállítására.³⁵ Noha a tiencsini csúcsértekezleten határozottan támogatták a multilaterális kereskedelem fejlesztését, ám az nem tűnik valószínűnek, hogy a jelentős indiai kereskedelmi deficit lefaragására gyors megoldás születhet. Hasonlóan pozitív jelzésektől övezett, de önmagában kevés gyakorlati változást hozó fejlemények történtek indiai-orosz viszonylatban is.

Indiai szempontból a Vlagyimir Putyinnal folytatott párbeszéd, illetve annak szimbolikus gesztusai leginkább azt fejezték ki, hogy India tartja magát szuverén stratégiai vonalvezetéséhez és nem kívánja leépíteni kapcsolatai régi hidegháborús támogatójával. Kereskedelmi téren azonban az orosz-indiai viszony ugyanolyan egyoldalú (még ha nem is akkora volumenű), mint az indiai-kínai. A 2024-2025-ös pénzügyi évben a bilaterális kereskedelem rekordmagas, 68,7 milliárd dollárt ért el, ám ezt csaknem 59 milliárd dolláros indiai deficit mellett.³⁶ Noha a felek hivatalosan fenntartják, hogy a kétoldalú kereskedelem összértékét 2030-ra 100 milliárd dollárra emelnék, az ebből fakadó orosz aktívum nem felel meg Újdelhi érdekeinek. Tény ugyanakkor az is, hogy a nyersanyag-behozatal esetén elég szűk a mozgástér a kiegyensúlyozásra. Az orosz reláció felértékelődését megelőzően India a Közel-Keletről vásárolta meg azt az olajmennyiséget, aminek egy részét most Oroszországból hozta be, a jelenleginél kedvezőtlenebb áron. A deficit kezelése itt leginkább drága energiapolitikai eszközökkel lenne megvalósítható. Ez lényegi különbséget jelent az indiai-kínai, vagy indiai-amerikai kétoldalú kereskedelemmel összevetve, amelyek kereskedelempolitikai eszközökkel könnyebben módosíthatók lennének.

Az indiai import legnagyobb részét tehát a kőolaj és kőszén teszik ki. Szabad beszerzésüket az orosz-ukrán háború 2022. februári eszkalációját követően Újdelhi a szuverenitásához elválaszthatatlanul hozzátartozó kérdésként kezelte, jóllehet érzékelte a nyugati partnereinek rosszallását emiatt. A dél-ázsiai hatalom elvben hajlandó lett volna kiváltani az orosz import legalább egy részét, ha az Egyesült Államoktól hasonlóan kedvező áron kaphatja az energiahordozót,³⁷ erről azonban e sorok születéséig nem született egyezség a két állam között, és az SCO csúcs idejére a büntetővámok hatályba léptek. Habár elemzésünknek szintén nem célja az amerikai döntés körülményeinek feltárása, az előre látható volt, hogy az indiai kormány nem engedheti majd meg magának, hogy gyengének mutakozzon és meghátráljon az amerikai lépések előtt. Így, bár az orosz energiahordozó-import döntő hányada technikailag valóban kiváltható lenne a dél-ázsiai ország számára, az adott helyzetben az orosz elnöknek nem kellett attól tartania, hogy indiai partnere távolságtartó lesz vele szemben. Oroszország azonban nem tudja és nem is akarja jelenleg kiegyensúlyozni az Indiával folytatott kereskedelmének mérlegét, ahogy pótolni sem tudja számára a nyugatról származó technológiát.

Az indiai alkupozíciót Moszkvával szemben az erősíti, hogy az orosz eladásokban Újdelhi Kína után és Törökországot megelőzve a második legnagyobb fosszilis importőr. A nagyságrendileg napi 120-140 millió eurós forgalom a teljes orosz fosszilis kivitel majdnem negyede.³⁸ Ennek döntő hányadát olaj teszi ki, amelyet időszakonként eltérő mértékű és formájú engedményekkel ad az orosz fél. Kezdetben egy részét még rúpiában is fizethette Újdelhi, az árdiszkont pedig esetenként meghaladja a szankciók által már eleve letört világpiaci ár által indokoltat. Bár az együttműködés nem volt teljesen előzmények nélküli, a Rosznyeft állami olajcég ugyanis jelentős finomítói akvizíciókat hajtott végre már a 2010-es években,³⁹ a nagyságrend döntően 2022 után ugrott meg. Az orosz fél számára megoldható, de körülményes lenne egy ekkora exportpiacot akár csak részlegesen kiváltani, így némi engedményeket tehet még India felé az együttműködés megtartásáért. India számára sem lenne egyszerű a fogyasztásának 40%-át adó orosz nyersolajimport teljes leállítás. India a motorizáció felfutó időszakában van, 2024-ben 4,27 millió új autó eladását regisztrálták, amivel a világ harmadik legnagyobb piacát alkotja.⁴⁰ Sajátos módon minden sikeres

³⁵ Archana RAO: [India-China Relations Take Center Stage at SCO Summit 2025](#). India Briefing, 2025. 09. 02. Forrás: [www.india-briefing.com](#) [online: 2025. 09. 04.].

³⁶ [Brief on India-Russia Economic Relations](#). Embassy of India – Moscow, Forrás: [indianembassy-moscow.gov.in](#) [online: 2025. 09. 03.].

³⁷ Manoj KUMAR – Trevor HUNNICUTT – Aftab AHMED: [Missed signals, lost deal: How India-US trade talks collapsed](#). Reuters, 2025. 08. 06. Forrás: [www.reuters.com](#) [online: 2025. 09. 04.].

³⁸ [Russia fossil fuel tracker](#), Forrás: [www.russiafossiltracker.com](#) [online: 2025. 09. 07.].

³⁹ [Rosneft Successfully Closes Strategic Deal for the Acquisition of 49% of Essar Oil Limited](#), 2017. 08. 21. Forrás: [www.rosneft.com](#) [online: 2025. 09. 07.].

⁴⁰ [World Car Markets 2024](#). 2025. 01.29. Forrás: [www.focus2move.com](#) [online: 2025. 09. 07.].

szankciós lépés, hacsak nem prohibitív és nem lehetetleníti el a szállításokat, javítja Újdelhi alkupozícióját Moszkvával szemben. Az energiahordozó-kereskedelem mellett a haditechnikai együttműködés a másik kiemelt területe az orosz–indiai partnerségnek.

Közhelyszerű megállapítás napjainkban, hogy India az orosz haditechnika egyik legjelentősebb vásárlója. Valójában azonban az orosz behozatal szerepe ezen a téren, ha lassan is, de egyértelműen csökken India fegyveres erőinek felszerelésében. Egyrészt az import mérséklődését a hazai licenzgyártás felfutása eredményezi, másrészt pedig India haditechnikai önerőre-támaszkodást célzó terve értelmében a hazai fejlesztések perspektivikusan egyre nagyobb szerepet játszanak az ország fegyverbeszerzéseiben. Tapasztalható az import diverzifikálása is, a nyugati – köztük amerikai – gyártók termékeinek megjelenésével az indiai fegyveres erők arzenáljában. Szakértői várakozások szerint pusztán idő kérdése, hogy az orosz–ukrán háború során amúgy is időnként akadozó orosz hadiipari együttműködés jelentősége elhalványuljon India számára. Ez azonban semmiképpen nem néhány év fejleménye lehet, erőltetésétől éppúgy nem várható gyors eredmény, mint a gazdasági kapcsolatok felszámolására irányuló nyomásgyakorlástól.

Oroszország: politikai siker, tartalmi korlátokkal

Jóllehet az elemzők többsége szerint a Sanghaji Együttműködési Szervezet csúcstalálkozója – a kétoldalú orosz–kínai megbeszélésekhez képest – csak másodlagos fontosságú volt Vlagyimir Putyin kínai látogatása során, a hivatalos orosz kommunikációnak csupán néhány eleme jelezte ezt. Kétségtelenül erre utalt az orosz elnököt kísérő népes delegáció (két miniszterelnök-helyettes, 10 miniszter, állami vállalatok vezetői és üzleti képviselők), továbbá az, hogy a Putyin által tartott egyetlen sajtótájékoztatón az orosz elnök egyértelműen többet foglalkozott a kétoldalú megbeszélések eredményeivel.⁴¹ Másrészt viszont a tiencsini SCO-csúcsról némileg nagyobb terjedelemben számolt be a Kreml honlapja,⁴² az elemzők pedig szinte valamennyien a Szibéria Ereje-2 (PoS2) gázvezetékéről tett orosz bejelentést emelték ki a kétoldalú megbeszélések eredményei közül, vagyis valószínűleg emiatt tartották fontosabbnak a tiencsini programnál.⁴³

Valójában persze mindkét állítás védhető: a moszkvai vezetés egyik fő célja ugyanis a kínai látogatással annak bizonyítása volt, hogy Oroszország nemzetközileg nem elszigetelt, s erre formálisan a tiencsini SCO-csúcs (illetve a pekingi katonai díszszemle⁴⁴) vitathatatlanul jobb és látványosabb alkalmat adott a kétoldalú megbeszéléseknél, melyekből 14 fért bele az orosz elnök idejébe kínai látogatása alatt.⁴⁵ A tartalmi eredmények szempontjából viszont egyértelműen a pekingi bilaterális megbeszélések voltak fontosabbak, ahol 22 megállapodást írtak alá a két ország képviselői.⁴⁶ Ez utóbbiak az egészségügy (2 megállapodás), a mezőgazdaság (2), az állategészségügy (2), az atomenergia (1), az űrkutatás (1), a felsőoktatási intézmények közötti együttműködés (4), a kutatás, technológia és innováció (1), és az állami tájékoztatási intézmények közötti együttműködés (7) területeit érintették, továbbá együttműködési megállapodást írt alá a Sberbank és a Csinghua Egyetem, illetve a Gazprom és CNPC.⁴⁷

⁴¹ Vladimir Putin answered media questions. President of Russia, 2025. 09. 03. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁴² SCO summit welcome ceremony. President of Russia, 2025. 08. 31. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; SCO Heads of State Council Meeting. President of Russia, 2025. 09. 01. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; SCO Plus meeting. President of Russia, 2025. 09. 01. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; Документы, подписанные и принятые по итогам заседания Совета глав государств – членов Шанхайской организации сотрудничества. Президент России, 2025. 09. 01. Forrás: kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; Russia-China talks. President of Russia, 2025. 09. 02. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; Документы, подписанные в рамках официального визита Президента Российской Федерации В.В.Путина в Китайскую Народную Республику. Президент России, 2025. 09. 02. Forrás: kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁴³ Anne-Sophie CORBEAU – Erica DOWNS – Tatiana MITROVA: Power of Siberia 2: Russia's Pivot, China's Leverage, and Global Gas Implications. The Center on Global Energy Policy (CGEP) at Columbia University, 2025. 09. 03. Forrás: columbia.edu [online: 2025. 09. 01.]; Michał BOGUSZ – Filip RUDNIK – Miłosz BARTOSIEWICZ: Szczyt i parada. Dalsze poparcie Rosji dla chińskich ambicji. Ośrodek Studiów Wschodnich, 2025. 09. 04. Forrás: osw.waw.pl [online: 2025. 09. 07.]; Xi, Putin laud bilateral ties, vow further cooperation. Xinhua, 2025. 09. 02. Forrás: gov.cn [online: 2025. 09. 07.]

⁴⁴ Military parade in Beijing marking the 80th anniversary of the end of World War II. President of Russia, 2025. 09. 03. Forrás: en.kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁴⁵ Az orosz elnök üzbég, indiai, török, vietnami, tadzsik, iráni, nepáli, szlovák, pakisztáni, szerbiai, belarusz, észak-koreai és a kongói köztársaságbeli vezetőkkel találkozott kínai kollégája mellett. Ezekon kívül részt vett egy kínai-orosz-mongol háromoldalú találkozón is. Lásd: <http://en.kremlin.ru/events/president/news> [online: 2025. 09. 07.]

⁴⁶ Документы, подписанные в рамках официального визита Президента Российской Федерации В.В.Путина в Китайскую Народную Республику. Президент России, 2025. 09. 02. Forrás: kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁴⁷ Документы, подписанные в рамках официального визита Президента Российской Федерации В.В.Путина в Китайскую Народную Республику. Президент России, 2025. 09. 02. Forrás: kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]

Nem véletlen tehát, hogy tiencsini SCO-csúcs kapcsán valamennyi kommentár előkelő helyen hangsúlyozta azt: a moszkvai vezetés sikeresen bizonyította, hogy Oroszország nincs elszigetelve diplomáciai szempontból, s hogy Hszi Csin-ping és Narendra Modi mellett Putyin elnöknek (és Kim Dzsong Unnak is) sikerült középpontba kerülnie a rendezvényen.⁴⁸ Igaz, ehhez hozzátehetjük, hogy a nemzetközi elszigeteltségből sokak szerint valójában Donald Trump engedte ki Vlagyimir Putyint alaszakai találkozójukon, a kínai látogatás alkalmával lebonyolított bilaterális találkozón ugyanis a nepáli miniszterelnök volt az egyetlen olyan szereplő, akivel 2022. februárja óta nem találkozott az orosz elnök.⁴⁹

Ugyancsak sokan hívták fel a figyelmet arra is, hogy Vlagyimir Putyin a tiencsini csúcson retorikailag milyen határozottan támogatta Hszi Csin-pingnek az új világrendre vonatkozó elképzeléseit, illetve ismerte el Peking elsőbbségét a „Globális Dél” vezetésében.⁵⁰ Ez azonban többek szerint akkor is Oroszország egyre inkább megnyilvánuló alárendeltségének jele Kínával szemben, ha a Peking által megfogalmazottak egyébként legitimálják Moszkva „multipolaritás” narratíváját is. Ennek kapcsán annyit még az orosz nyelvű sajtó is elismert, hogy a Tienccsin esetében korlátozottak voltak Oroszország napirend-meghatározási képességei.⁵¹ Ez utóbbinak tudják be például azt is, hogy a Sanghaji Együttműködési Szervezet 25. csúcstalálkozójának dokumentumai egyetlenegyszer sem említik Ukrajnát.

Az Oroszország és Kína közötti aszimmetrikus egymásrautaltság azokban a SCO-döntésekben is tetten érhető, amelyekben Moszkva láthatóan engedni kényszerült Pekingnek. Egyértelműen ilyennek tekintik az elemzők a CSO Fejlesztési Bank ötletében való előrelépést, amelyet a kínai vezetés régóta szorgalmaz, s amelyet az orosz évekig ellenzett, illetve korábban blokkolt is.⁵² Igaz, azt joggal teszik hozzá a döntéshez az orosz tudósítások, hogy határidőkről és tőkésítésről még nem állapodtak meg, ami olvasatukban annyit jelent, hogy csupán most kezdődnek a tárgyalások a bank létrehozásának konkrét feltételeiről.⁵³

Másrészről viszont azt is hangsúlyozzák (még a független orosz nyelvű) kommentárok (is), hogy a Hszi–Putyin–Modi vezette kínai–orosz–indiai trió Tienccsinben komoly kihívást intézett Donald Trump külpolitikájával szemben.⁵⁴ Még akkor is, ha korántsem tekinthető biztosnak, hogy India – amelynek egyfajta ellensúly szerepet szánna az orosz vezetés az egyre erőteljesebb kínai függéssel szemben – valóban képes

⁴⁸ Laurie CHEN – Mei Mei CHU: [China's Xi pushes a new global order, flanked by leaders of Russia and India](#). Reuters, 2025. 09. 01. Forrás: reuters.com [online: 2025. 09. 06.]; Huizhong Wu: [China's Xi seeks expanded role for Shanghai Cooperation Organization at Tianjin summit](#). AP News, 2025. 09. 02. Forrás: apnews.com [online: 2025. 09. 06.]; Michał BOGUSZ – Filip RUDNIK – Miłosz BARTOSIEWICZ: [Szczyt i parada. Dalsze poparcie Rosji dla chińskich ambicji](#). Óródek Studiów Wschodnich, 2025. 09. 04. Forrás: osw.waw.pl [online: 2025. 09. 07.]; Александр БАУНОВ: [Путин окончательно вышел из дипломатической изоляции и встретился с лидерами Китая, Индии и КНДР](#). Медуза, 2025. 09. 04. Forrás: meduza.io [online: 2025. 09. 06.]; Николай ПЕРШИН: [Равнение на Си](#). Новая газета Европа, 2025. 09. 03. Forrás: novayagazeta.eu [online: 2025. 09. 06.]

⁴⁹ [Prime Minister Oli holds bilateral meeting with Russian President Putin](#). The Katmandu Post, 2025. 09. 02. Forrás: kathmandupost.com [online: 2025. 09. 07.]; [Nepal raises concern over its citizens in Russian Army with President Putin](#). Hindustan Times, 2025. 09. 04. Forrás: hindustantimes.com [online: 2025. 09. 07.]

⁵⁰ [Заседание Совета глав государств – членов ШОС](#). Президент России, 2025. 09. 01. Forrás: kremlin.ru [online: 2025. 09. 07.]; Yu JIE: [China is using the SCO summit and Victory Day parade to showcase its vision of a new world order](#). Chatham House, 2025. 09. 02.; Michał BOGUSZ – Filip RUDNIK – Miłosz BARTOSIEWICZ: [Szczyt i parada. Dalsze poparcie Rosji dla chińskich ambicji](#). Óródek Studiów Wschodnich, 2025. 09. 04. Forrás: osw.waw.pl [online: 2025. 09. 07.]; Henrietta LEVIN: [China Showcases Global Ambitions at Shanghai Cooperation Organization Summit](#). CSIS, 2025. 09. 03. Forrás: csis.org [online: 2025. 09. 06.]; Николай ПЕРШИН: [Равнение на Си](#). Новая газета Европа, 2025. 09. 03. Forrás: novayagazeta.eu [online: 2025. 09. 06.]

⁵¹ [Лидеры ШОС одобрили Тяньцзиньскую декларацию без упоминания Украины](#). Коммерсантъ, 2025. 09. 01. Forrás: kommersant.ru [online: 2025. 09. 06.]; [Как Китай сделал ставку на ШОС в противостоянии с Вашингтоном](#). RBK, 2025. 09. 01. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 06.]

⁵² Henrietta LEVIN: [China Showcases Global Ambitions at Shanghai Cooperation Organization Summit](#). CSIS, 2025. 09. 03. Forrás: csis.org [online: 2025. 09. 06.]

⁵³ [Как Китай сделал ставку на ШОС в противостоянии с Вашингтоном](#). RBK, 2025. 09. 01. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 06.]; [ШОС создает Банк развития — что это значит: мнение Эдуарда Христианова](#). РБК Компании, 2025. 09. 04. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 06.]; [Замгенсека: концепция Банка развития ШОС находится в проработке](#). ТАСС, 2025. 09. 06. Forrás: tass.ru [online: 2025. 09. 06.]; [Концепция Банка развития ШОС находится в проработке](#). Коммерсантъ, 2025. 09. 06. Forrás: kommersant.ru [online: 2025. 09. 06.]; Huizhong Wu: [China's Xi seeks expanded role for Shanghai Cooperation Organization at Tianjin summit](#). AP News, 2025. 09. 02. Forrás: apnews.com [online: 2025. 09. 06.]

⁵⁴ Yaroslav TROFIMOV: [Chinese, Russian, Indian Leaders Pledge Cooperation, in a Message to Trump](#). Wall Street Journal, 2025. 09. 01. Forrás: wsj.com [online: 2025. 09. 06.]; Dave LAWLER: [Modi joins hands with Xi and Putin in message to Trump](#). Axios, 2025. 09. 02. Forrás: axios.com [online: 2025. 09. 06.]; Александр БАУНОВ: [Путин окончательно вышел из дипломатической изоляции и встретился с лидерами Китая, Индии и КНДР](#). Медуза, 2025. 09. 04. Forrás: meduza.io [online: 2025. 09. 06.]; Николай ПЕРШИН: [Равнение на Си](#). Новая газета Европа, 2025. 09. 03. Forrás: novayagazeta.eu [online: 2025. 09. 06.]

és hajlandó túllépni a Kínával való rivalizáláson.⁵⁵ Különösen úgy, hogy a SCO-csúcs vendégeit még Tien-csinben is elsősorban az Egyesült Államokkal szembeni neheztelés, nem pedig egy közös cél egyesítette.⁵⁶

A kétoldalú orosz–kínai tárgyalások eseményei és 22 megállapodása közül (melyek között szerepeltek az „exportált északi rénszarvasokra vonatkozó karantén- és egészségügyi követelmények” és „a szárított szarvasagancs karanténjáról és állatorvosi-egészségügyi követelményeiről” szóló jegyzőkönyvek is) kettő dolog váltotta ki a legnagyobb figyelmet: az oroszok Kínába történő 30 napos utazásra jogosító vízumkötelezettségének eltörléséről szóló kínai bejelentés⁵⁷, valamint a Jamal-mezőkről gázt szállító Szibéria Ereje-2 vezeték építéséről szóló memorandum.

Bár a vízumeltörlés kapcsán az orosz tisztviselők és az orosz média egy része kormányközi megállapodásról ír és beszél, de a kísérleti jellegű vízumeltörlés Kína egyoldalú lépése volt. Az oroszországi viszonyossági intézkedéseket ugyan megígérték, de a pekingi bejelentéskor még nem tették közzé jogszabály formájában.⁵⁸ A lépés mögött többen azt látják, hogy mivel a felek a tárgyalások során nem tudtak megegyezni a banki együttműködés kiterjesztéséről (ti. a UnionPay működésének újraindításáról Oroszországban, illetve a Mir fizetési kártyák elfogadásáról Kínában), a fennmaradó súrlódási pontot a kínai vezetés a kísérleti jellegű vízumeltörlés bejelentésével igyekezett tompítani.⁵⁹ Vagyis a szeptember 15-től minden orosz állampolgár számára bevezetett egyéves „próbajellegű” vízummentesség (amely korábban csak szervezett csoportokra vonatkozott) egy Moszkva felé tett kedvező gesztusnak tekinthető. Emellett persze nyilvánosan jelzi a szorosabb kínai–orosz kapcsolatokat, illetve további pénzügyi előnyökkel is járhat (az előrevetített 30–40%-os utazási növekedés akár 1,22 milliárd dollár éves bevétel jelenthet Kínának).⁶⁰ Amennyiben Moszkva viszonyozza a lépést – amire Putyin ígéretet tett –, a beutazó turisták száma Kínából Oroszországba 25%-kal növekedhet, vagyis a hatás kétirányú.⁶¹

Ami a másik kérdést, a Szibéria Ereje-2 gázvezetékre vonatkozó memorandumot illeti, Alekszej Miller, a Gazprom vezérigazgatója 2025. szeptember 2-án bejelentette, hogy az orosz vállalat és a kínai CNPC „jogilag kötelező érvényű” memorandumot írt alá a Kínába vezető gázvezeték megépítéséről.⁶² Fontos jelezni, hogy a kínai kormány Miller bejelentését elemzésünk megírásáig nem erősítette meg. Azonban, ha a hír igaz, az komoly áttörést jelentene az orosz–kínai energetikai kapcsolatokban. „A Szibéria Ereje-2 gázvezeték, a Mongólián áthaladó Szojuz Vosztok tranzitvezeték és a kapcsolódó kínai gázszállító létesítmények megépítése mostantól a globális gázipar legnagyobb, legkiterjedtebb és legtökeigényesebb projektje lesz” – jelentette ki Miller a TASS-nak.⁶³ Bár a projekt látszólag zöld utat kapott, számos bizonytalansága továbbra is fennáll, hiszen a csővezetékre vonatkozó hivatalos szerződéseket még nem írták alá. Először is, még nem világos, hogy Kína fix mennyiségekre fogja-e elkötelezni magát, vagy rugalmasabb feltételekkel fogadja-e el a szállítást. Másodsor, a Gazprom nem hozta nyilvánosságra a szállítmányok pontos árát, csak annyit mondott, hogy az alacsonyabb lesz, mint amit Oroszország jelenleg felszámít az európai vásárlóknak. Harmadszor, Moszkva még nem jelentette be az építési ütemtervet, illetve a hivatalos költséget sem. A költségbecslések egyébként 13,6 és 34 milliárd dollár között mozognak.⁶⁴ Az energetikai elemzők szerint Oroszország várhatóan a csővezeték belföldi szakaszát finanszírozza, míg Kína a saját

⁵⁵ Николай ПЕРШИН: [Равнение на Си](#). Новая газета Европа, 2025. 09. 03. Forrás: novayagazeta.eu [online: 2029. 09. 06.]

⁵⁶ Christian SHEPHERD: [China tries to use Trump turmoil to unite leaders against U.S.-led order](#). The Washington Post, 2025. 09. 01. Forrás: washingtonpost.com [online: 2029. 09. 06.]; Николай ПЕРШИН: [Равнение на Си](#). Новая газета Европа, 2025. 09. 03. Forrás: novayagazeta.eu [online: 2029. 09. 06.]

⁵⁷ [Foreign Ministry Spokesperson Guo Jiakun's Regular Press Conference on September 2, 2025](#). Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2025. 09. 02. Forrás: fmprc.gov.cn [online: 2029. 09. 06.]

⁵⁸ [Безвизовый режим будет введен для граждан КНР, заявил Титов](#). РИА Новости, 2025. 09. 02. Forrás: ria.ru [online: 2029. 09. 06.]

⁵⁹ Michał BOGUSZ - Filip RUDNIK - Miłosz BARTOSIEWICZ: [Szczyt i parada. Dalsze poparcie Rosji dla chińskich ambicji](#). Ośrodek Studiów Wschodnich, 2025. 09. 04. Forrás: osw.waw.pl [online: 2025. 09. 07.]; [Russia, China working on improving payment systems for tourists – Putin](#). Interfax, 2025. 09. 05. Forrás: interfax.com [online: 2025. 09. 07.]

⁶⁰ [Сколько Китай заработает на безвизовом режиме для россиян](#). РБК, 2025. 09. 04. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 07.];

⁶¹ [В РСТ рассказали, как безвизовый режим с Китаем отразится на турпотоке](#). РБК, 2025. 09. 04. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁶² [Миллер: "Сила Сибири - 2" станет самым крупным проектом в газовой отрасли в мире](#). ТАСС, 2025. 09. 02. Forrás: tass.ru [online: 2025. 09. 07.]; [«Газпром» и CNPC подписали меморандум о строительстве «Силы Сибири-2»](#). РБК, 2025. 09. 02. Forrás: rbc.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁶³ [Миллер: "Сила Сибири - 2" станет самым крупным проектом в газовой отрасли в мире](#). ТАСС, 2025. 09. 02. Forrás: tass.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁶⁴ [What the Power of Siberia 2 Deal Really Means for Russia and China](#). The Moscow Times, 2025. 09. 04. Forrás: themoscowtimes.com [online: 2025. 09. 07.]

szakaszának költségeit fedezi. A Kommerszant üzleti napilap ugyanakkor arról számolt be, hogy a projekt kínai finanszírozásának kérdése továbbra sem megoldott.⁶⁵ Az Energiaügyi és Pénzügyi Intézet energetikai igazgatója szerint a Szibéria Ereje-2 projektre vonatkozó szerződés aláírására 2025 későbbi szakaszában kerülhet sor. Ami az árakat illeti, Peking az orosz belföldi árakhoz igazodó árakat részesítené előnyben, amelyek körülbelül 120-130 dollárt tesznek ki 1000 köbméterenként. Moszkva ugyanakkor a Szibéria Ereje-1-hez hasonló feltételeket szeretne, az árakat az ázsiai olajtermék-kosárhoz indexálva – amit a szakértő 265-285 dollárra becsül.⁶⁶ Vlagyimir Putyin elnök szeptember 3-án úgy fogalmazott, hogy az új vezetéken szállított gáz ára „piaci elvek alapján” és „egy bizonyos képlet” szerint fog alakulni, azonban további részleteket nem árult el.⁶⁷ Az építési ütemtervvel kapcsolatban érdemes jelezni, hogy a csővezeték orosz oldalon történő megépítése körülbelül három évig is eltarthat. A csővezeték kínai szakaszának ütemterve továbbra sem tisztázott. Oroszország számára a Kínába irányuló gázexport-kapacitásának megduplázása a Szibéria Ereje-2 gázvezetékkel ellensúlyozná az európai értékesítés visszaesését, amely a 2021-es 157 milliárd köbméterről⁶⁸ a 2025-re várhatóan 39 milliárd köbméterre zuhan.⁶⁹

A Szibéria Ereje-2 vezeték körüli híreket az előzmények ismeretében érdemes óvatosan kezelni. Az orosz fél az elmúlt húsz évben többször törekedett olyan szállítási megoldást felkínálni Pekingnek, aminek révén az eredetileg a belső és európai ellátást biztosító nyugat-szibériai termelési régiót köthetné össze Kínával.⁷⁰ Ezt Peking a magasabb költségek miatt eddig elutasította, a Szibéria Ereje-1 vezeték fizikailag nincs érdemi összeköttetésben a hagyományos termelési régióval. Az ukrain háború ismeretében a nyugat-szibériai szabad kapacitás különösen időszerűvé tenné Moszkva számára az 50 milliárd köbméteres volumen átirányítását. Azonban amíg nincs Kína által jóváhagyott kereskedelmi szerződés, minden ilyen jellegű orosz bejelentés diszkontált értékkel bír. Annak idején az első vezeték kapcsán is évek teltek el a szándéknyilatkozatok és a szállítási szerződés megkötése között, így érdemes várni a következtetések levonásával.⁷¹ Egy fokkal kézzelfoghatóbbnak tűnik a meglévő két szállítási útvonalra vonatkozó, összesen éves 8 milliárd köbméteres szállítási növekményről való megállapodás, hiszen ezek már létező kereskedelmi szerződések kiegészítései lehetnek.⁷²

A Szibéria Ereje-2 projekt helyzete jól szimbolizálja Vlagyimir Putyin kínai látogatásának és az SCO tiencsini csúcstalálkozóján való részvételének eredményeit is. Az orosz elnök ugyanis komoly szimbolikus eredményeket ért el, azonban a látogatás tartalmát jelentő gazdasági eredményei továbbra is csekélyek vagy csupán előzetesek.

Konklúziók

Az SCO 2025. évi csúcstalálkozóját a kommentátorok a nyáron kibontakozott amerikai–indiai kereskedelempolitikai feszültségek szemüvegén keresztül, a nagyhatalmi diadal/vereség dimenzióban igyekeztek értelmezni, és ezen logika mentén Kína lehetőségeit hangsúlyozták. Alapjában strukturálta a találkozó kommunikációs forgatókönyveit, hogy a három vezető hatalom mindegyike demonstrálni kívánt valamit és a másik kettő számára az adott helyzetben célszerűnek látszott asszisztálni ehhez.

Peking a nyugodt, jószándékú vezető erő szerepében jelent meg, s egyúttal a Nyugaton kívüli világ érdekeinek szószólójaként is pozícionálta magát. Egyértelműen globális napirend határozta meg a Sanghaji Együttműködési Szervezet tiencsini csúcstalálkozóját, ami külön hangsúlyt adott a Nyugattal szembeni kritikai utalásoknak és egyfajta „kihívók koalíciójaként” tüntette fel az egybegyűlt államok vezetőit a világsajtó előtt. Érdekes azonban, hogy az SCO hagyományos értékrepertoárját – szuverén egyenlőség,

⁶⁵ В полном соглашении. Коммерсантъ, 2025. 09. 02. Forrás: kommersant.ru [online: 2025. 09. 06.]

⁶⁶ Максим Цуланов - Владимир Кулагин - Алексей Топалов - Алексей Никольский: Что известно о договоренностях РФ и КНР по «Силе Сибири – 2». Ведомости, 2025. 09. 02. Forrás: vedomosti.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁶⁷ Путин: формула цены газа по «Силе Сибири 2» является рыночной. Интерфакс, 2025. 09. 03. Forrás: interfax-russia.ru [online: 2025. 09. 07.]

⁶⁸ Ugnė KELIAUSKAITĖ - Simone TAGLIAPIETRA - Georg ZACHMANN: Europe urgently needs a common strategy on Russian gas. Bruegel, 2025. 04. 02. Forrás: bruegel.org [2025. 09. 07.]

⁶⁹ Exclusive: Gazprom 2025 plan assumes no more transit via Ukraine to Europe, source says. Reuters, 2024. 11. 26. Forrás: reuters.com [2025. 09. 07.]

⁷⁰ James HENDERSON: The Commercial and Political Logic for the Altai Pipeline. Oxford Institute for Energy Studies, 2014 december. Forrás: www.oxfordenergy.com [2025. 09. 07.]

⁷¹ Id. mű.

⁷² Binding memorandum on Power of Siberia 2 signed, Russia to increase gas exports to China via existing and new routes, Interfax, 2025. 09. 02. Forrás: interfax.com [2025. 09. 07.]

fejlődő világ és a „Globális Dél” felkarolása, ENSZ helyettesíthetetlensége – a kínai fél itt is kiegészítette a Donald Trump által megkérdőjelezett, amúgy korábban általánosan elfogadott elemekkel. Ilyenek voltak hangsúlyosan a multilateralizmus, a nemzetközi kereskedelempolitikai rend és a globális kormányzás iránti igény. Ez utóbbiak korábban egy G7 csúcstalálkozó zárónyilatkozatába is bekerülhettek volna. Így nyilvánvaló, hogy legalábbis retorikai értelemben Kína felcsipegeti a Nyugat által elhullajtott hívószavakat, értékelemeket.

Elfogadhatjuk azokat az interpretációkat is, melyek szerint India a kereskedelempolitikai feszültség közepette igyekezett jelezni az Egyesült Államok számára, hogy a rivális oldal is szívesen mélyíti vele az együttműködését, érdemes azonban hozzátennünk, hogy ez nem jelent drasztikus váltást Újdelhi külpolitikai kommunikációjában, csak a gesztusok voltak erősebbek, mint korábban. Nincs okunk feltételezni azt sem, hogy ez az egyébként nagyon logikus és előre látható fejlemény váratlanul érte volna az amerikai külpolitika formálóját. Minden releváns hatalmi tényezővel érdekelapon együttműködni akaró, egyensúlyozó külpolitikájának eddig nem voltak komoly költségei a számára. 2025. augusztusától annak lehetősége merült fel, hogy ez nem feltétlenül magától értetődő.

Amellett, hogy az SCO nagyhatalmai között fennálló viták gyors rendeződésére nem lehet számítani. India továbbra is biztonságát fenyegető tényezőként tekint a Kínai Népköztársaságra és az sem hízog számára, hogy Peking a Globális Dél szószólójaként kíván fellépni, amely szerepet eddig India is magáénak tudta. Nem tűnik valószínűnek továbbá, hogy az indiai gazdaság orosz és kínai relációban pótolni tudja majd azt a veszteséget, amely az amerikai kereskedelmének jelenleg várt leépüléséből keletkezne. Oroszországgal és Kínával egyaránt erősen deficites az indiai külkereskedelem, Újdelhi ennek mérséklésére tett kísérletei pedig eddig nem jártak számottevő eredménnyel. Moszkva és Peking felé pedig hasonlóan nem kíván gyengének tűnni, ahogy Washington felé sem. India nyugati kapcsolataitól való teljes elfordulása ma éppúgy nem tűnik reálisnak, mint a teljes kapitulációja sem az amerikai elvárások előtt.

Hasonlóképpen, legalább részben elfogadhatók az orosz helyzetről szóló gyors értékelések is. Oroszország elérte, hogy úgy jelenjen meg a közvélemény egy része előtt, hogy a világ jövőjét meghatározó hatalmak közé számít, elszigeteltségéről pedig szó sincs. Ennek ára a kínai elsőség minél egyértelműbb elfogadása volt. Indiai kapcsolataiban is megkapta az ígéretet arra, hogy egyelőre nem kell a gazdasági relációk teljes leépülésével számolnia. Újdelhinek azonban továbbra is van alkupozíciója vele szemben, hosszú távon pedig kérdéses a haditechnikai együttműködésük jövője. Moszkva tehát politikai értelemben nyert, de ennek gyakorlati haszna ma még bizonytalan, az orosz hatalmi pozíció hosszú távú kilátásait pedig beárnyékolja a Pekingnek való kitettség állandósulása.

Végezetül érdemes emlékeztetni rá, hogy a világrend, és vele együtt a nagyhatalmak erőviszonyainak átalakulása napjaink realitása, ez azonban nem egy-egy találkozó földindulásszerű eredményeként szokott bekövetkezni, hanem hosszú fejlődési folyamat vezet hozzá. Az SCO 2025. évi kínai csúcstalálkozásán is több volt a diplomáciai gesztus és jószándékot demonstráló ígéret, mint a tényleges, nyilvánosságnak is bemutatható eredmény. Akárcsak a nyugati világ hasonló rendezvényein, a valós eredmények egy jelentős része két-, háromoldalú külön találkozókon csapódik le, ezeknek pedig nem céljuk a nyilvánosság. Ezért a történetek reálisabb megítéléséhez, a nemzetközi rend átalakulási folyamatában elfoglalt szerepének megértéséhez elengedhetetlenek lesznek a csúcstalálkozó utóéletével kapcsolatos tapasztalatok.

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2025/16.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Deák András György; Háda Béla; Tálás Péter